

Ammattilaisten kokemat hyödyt digitaalisen työ- ja toimintakyvyn itsearviointityökalun käytöstä

Tutkimussuunnitelma

Helena Lindroos

Marraskuu 2024

Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK)

Hyvinvointiteknologia

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	TUTKIMUKSEN TAUSTAT	4
3	ITSEARVIOINTITIEDOLLA ON MERKITYSTÄ TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN ARVIOINNISSA	7
4	TUTKIMUSSUUNNITELMA	11
	4.1 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	11
	4.2 Eettisyyden ja luottamuksellisuuden arviointi	12
	4.3 Aineistonhallintasuunnitelma	12
	4.4 Aikataulu	13
	LÄHTEET	14
	LIITTEET	16
	Liite 1. Keskeiset tutkimukset	16
	Liite 2. Kyselyrunko	17
	Liite 3. Tiedote tutkimukseen osallistujalle	17
	Liite 4. Tietosuojailmoitus	19

1 JOHDANTO

Suomessa on menossa digitalisaation aikakausi ja myös työ- ja toimintakyvyn arviointiin ja tukemiseen liittyviä palveluita halutaan siirtää digiaikaan. Digitaalisilla palveluilla mahdollistetaan tiedon yhtenäinen käyttö eri viranomaistahojen kesken ja vapautetaan resurssia niille asiakkaille, jotka tarvitsevat lähivastaanoton. Ammattilaisten käytössä on jo ollut erilaisia mittareita arviointien tueksi, mutta ne ovat usein diagnoosilähtöisiä tai kohdistettu jo työkyvyttömille. Eri viranomaistahoilla on omat tapansa hyödyntää mittareita. Yhtenäiselle digitaaliselle mittarille on tarvetta, jotta laadukkaita ja tasa-arvoisia palveluita voidaan tuottaa jokaiselle asiakkaalle. DigiFinlandin kehittämällä työ- ja toimintakyvyn digitaalisella itsearviointityökalulla eli Omavire-palvelulla pyritään tuomaan ratkaisu tähän ongelmaan.

Mielenterveyden haasteet ovat suurin uhka suomalaisten työkyvylle. Jo alle 30-vuotiailla on haasteita työkyvyn ylläpitämisessä. Tukitoimia on painotettava ennaltaehkäisyyn, jotta olemassa olevia voimavaroja voidaan vahvistaa riittävän ajoissa ja työkykyä alentavia haasteita puolestaan tukea riittävällä tasolla. Erityisesti psyykkisen työkyvyn arviointiin tulee kiinnittää huomiota. Työkyky kulkee käsi kädessä toimintakyvyn kanssa ja molemmat on otettava arvioinnissa huomioon. Asiakas tulee osallistaa arviointiinsa ja tukea on tarjottava asiakkaan subjektiiviseen kokemukseen perustuvan itsearvioinnin avulla.

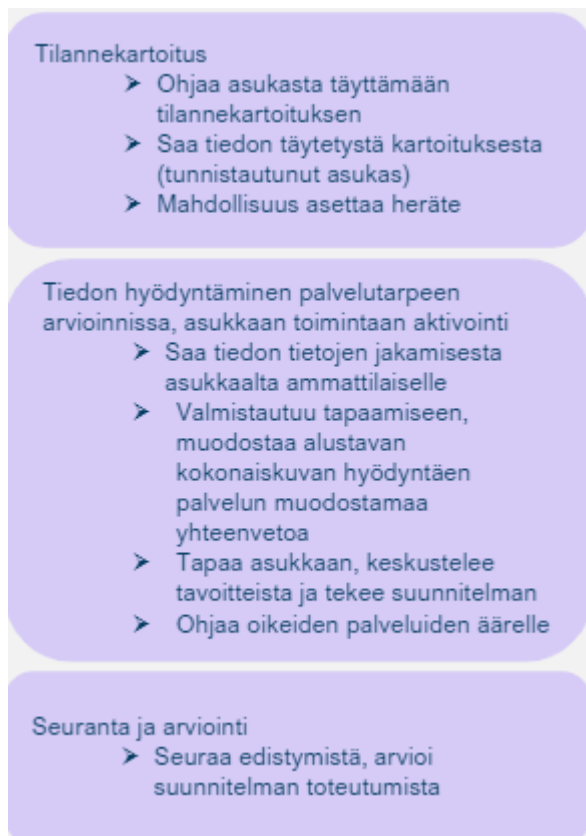
Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa digitaalisen itsearviointityökalun käytön hyödyistä työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa. Tietoa voidaan hyödyntää palvelun jatkokehitystä ja tulevaisuuden tiekartan kehittämistä varten. Tarkoituksena on selvittää, miten digitaalista itsearviointityökalua hyödynnetään Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen nuorten aikuisten asiakasohjauksessa ja mielenterveys- ja päihdepalveluissa.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAT

DigiFinland on hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän, Helsingin kaupungin ja valtion omistama erityistehtäväyhtiö. Sen tarkoituksena on edistää julkisen hallinnon digitalisaatiota, tiedolla johtamista ja kustannustehokkaiden sekä asiakaslähtöisten ratkaisujen toteutusta nyt ja tulevaisuudessa. Sähköisen asiainnin tukipalvelujen ja kansallisten digitaalisten ratkaisujen ICT:n yhteen toimivuus ja integraatiot ovat DigiFinlandin erityistehtävänä. (DigiFinland n.d.)

DigiFinland on suunnittelemassa uutta palvelua, jonka tarkoituksena on luoda ammattilaisen ja asukkaan käyttöön yhteinen digitaalinen palvelu, nimeltään Omavire. Omavire on digitaalinen työväline työ- ja toimintakyvyn itsearviointiin ja palvelu sisältää muun muassa tilannekartoituksen, erilaisia testejä sekä ohjausta palveluiden piiriin. Tilastokeskus (n.d.) määrittelee työkäiseksi väestöksi kaikki 15—74-vuotiaat kansalaiset. Palvelu on tarkoitettu kaikille työkäisille ja sitä voi hyödyntää sekä itsenäisesti että ammattilaisen ohjaamana. Työvälineen tarkoituksena on olla apuna ja tukena positiivisessa muutoksessa omassa työ- ja toimintakyvyssä. Pyrkimyksenä on, että palvelut työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi painottuisivat ennaltaehkäisyyn ja ongelmien varhaiseen tunnistamiseen. Digipalveluiden ensisijaisella käytöllä pyritään myös vapauttamaan resurssia lähi-kohtaamisiin. Omavire-palvelussa on omat osiot asukkaille ja ammattilaisille. (DigiFinland n.d; Keski-Uudenmaan hyvinvointialue 2024.) Ammattilaisen polku palvelussa on kuvattu tarkemmin kuvassa 1.

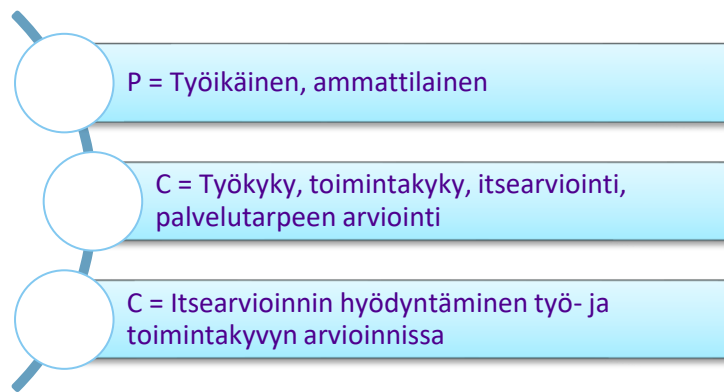
Hankkeessa mukana olevat kehittäjäkumppanit ovat Sosiaali- ja terveysministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos, TE-palvelut/KEHA-keskus, Kela, hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä. Hallituksen työkykyohjelma on osa hallituksen työllisyystoimia, joiden tavoitteena on 75 prosentin työllisyysaste. Digitaalisella Omavire-palvelulla pyritään vastaamaan työkykyohjelman tavoitteisiin. (DigiFinland n.d.)

Kuva 1. Ammattilaisen polku Omavire-palvelussa

Omavire-palvelua pilotoidaan erilaisissa työikäisille kohdennetuissa palveluissa vuoden 2024 aikana keräten käyttökokemuksia, palautteita ja kehitysehdotuksia palvelun jatkokehitystä varten. Eri alojen ammattilaiset pilotoivat palvelua yhdessä asiakkaidensa kanssa. Keski-Uudenmaan hyvinvointialue vastaa Hyvinkään, Järvenpään, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten ja Tuusulan sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä ja alueella on aloitettu kesäkuussa 2024 pilotit yhteistyössä DigiFinlandin kanssa. Tähän tutkimukseen valittiin pilottikohteista nuorten aikuisten asiakasohjaus ja mielenterveys- ja päihdepalvelut. (Keski-Uudenmaan hyvinvointialue n.d.; Digifinland n.d.)

Kirjallisuuskatsauksen tiedonhakua toteutettiin vuoden 2024 aikana. Hakusanojen muodostamisessa hyödynnettiin Hoitotyön tutkimussäätiön suosituksen mukaisesti PCC-menetelmää, sillä tiedonhaun tavoitteena oli hakea yleisesti tietoa jo tehdyistä aiheeseen liittyvistä tutkimuksista (Hoitotyön tutkimussäätiö n.d.). (kaavio 1) Kirjallisuuskatsauksen aineiston valinnassa käytettiin sisäänotto- ja poissulkukriteereitä, jotka on esitelty kaaviossa 2. Liitteessä 1 on koottu taulukoon kirjallisuuskatsauksen keskeisimmät tutkimukset.

Kaavio 1. PCC-menetelmä

Kaavio 2. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

3 ITSEARVIOINTITIEDOLLA ON MERKITYSTÄ TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN ARVIOINNISSA

Toimintakyky sisältää ihmisen psyykkisen, kognitiivisen, fyysisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ja sillä tarkoitetaan kykyä selviytyä jokapäiväisen elämän toiminnoista omassa elinympäristössään. Toimintakyvyn tulee olla perustana arvioi-
dessa työikäisen työkykyä. Työkyky voi olla erinomainen, vaikka toimintakyky oli-
sikin heikentynyt, sillä henkilö voi olla toimintakyvyltään työkyvytön toiseen työ-
hön mutta toisenlaiseen työhön täysin työkykyinen. (Työterveyslaitos n.d.)

Yksinkertainen määritelmä työkyvylle on, että ihminen suoriutuu työtehtävästään ja kykenee tehdä työtä. Käytännössä käsite ei kuitenkaan ole näin selkeä ja sitä käytetään kahdessa erilaisessa kontekstissa, joita ovat työkyvyn arviointi ja työ-
kyvyn edistäminen. Työkykyarvioinnin teossa työkyky on tulkittu ihmisen toimin-
takykyyn ja terveyteen liittyväksi yksilölliseksi ominaisuudeksi ja arviointi perus-
tuu lääketieteelliseen tietoon. Työkyvyn edistämässä puolestaan kiinnitetään
huomiota olosuhteisiin ja tekijöihin, jotka vaikuttavat työssä selviytymiseen ja sen
parantamiseen. Molemmat asiayhteydet linkittyvät toisiinsa, sillä yleensä ennen
työkyvyn edistämistä vaaditaan työkyvyn arviointi. (Järvikoski, Takala, Juvonen-
Posti & Härkäpää 2018.)

Keskeisin uhka työkyvylle on psyykkisen toimintakyvyn vaje. Psyykkiset oireet
eivät liity pelkästään psykiatrisiin sairauksiin, vaan oireilua esiintyy myös useissa
somaattisissa sairauksissa. Esimerkiksi sydän- ja verisuonisairauksiin tai krooni-
siin kiputiloihin liittyy masennusoireita, ahdistusta ja mielialan laskua. Psykiatriset
sairaudet ovatkin nousseet tuki- ja liikuntaelinsairauksien ohi suurimmaksi työky-
vyttömyyden aiheuttajaksi. Psyykkisten sairauksien lisääntyminen työikäisillä
haastaa uudella tavalla työkyvyn arvioinnin. Psyykkisillä oireilla on vaikutusta
useisiin työssä tarvittaviin toimintakyvyn osa-alueisiin, kuten tiedonkäsittelyyn ja
käyttäytymisen säätelyyn. Toimintakyvyn vajeet eivät ole niin selkeästi havaitta-
vissa kuin somaattisissa sairauksissa tai vaikeissa psyykkisissä sairauksissa.
Psyykkisistä oireista johtuva työkyvyn heikentyminen on kuitenkin useimmin pa-
lautettavissa, kunhan psyykkisiä voimavaroja eli pystyvyyden tunnetta, ongel-
manratkaisukykyä, mielen joustavuutta ja sopeutumiskykyä ja kykyä palautua

vastoinkäymisistä osataan tukea oikeilla menetelmillä ja oikeaan aikaan. (Katinka, Vuokko, Puustinen & Laukkala 2022.)

Perinteisesti lääketieteen kautta ajateltuna ihmisen työkyvyn ajatellaan palautuvan ja kehittyvän samalla kun toimintakyky ja terveys parantuvat hoidon avulla. Ei voida kuitenkaan yhtenäistää jokaista samaa sairautta sairastavaa vaan eri elämäntilanteet ja työtehtävät vaikuttavat siihen, millaisia tuen tarpeita kukin tarvitsee työkyvyn ylläpitämiseksi ja palauttamiseksi. Työikäisten vaivoista suurin osa on erilaisten kroonisten tilojen ja oireiden yhdistelmiä, eikä niihin ole parantavaa lääketieteellistä hoitoa. Mikäli työkykyyn alentavasti vaikuttavat oireet pitkittyvät, tulevat työkyvyn heikentymiseen vaikuttamaan yhä enemmän muut kuin lääketieteelliset syyt ja työhön paluun todennäköisyys pienenee. (Järvikoski ym. 2018.)

Työkyvyn arviointiin on jo ollut käytössä erilaisia työkaluja. Katinka ja Vuokko (2017) ovat arvioineet kolmen käytössä olevan mittarin sopivuutta yleisimpien työkyvyttömyyttä aiheuttavien sairauksien yhteydessä tehtävään kliiniseen arviointiin. Työhönpaluuvalmius- ja Työhönpaluun pystyvyydentunne- mittarit ovat työ- ja voimavaralähtöisiä. Sheehanin toimintakykyvajeasteikko sopii silloin kun toimintakykyvaje on sairaudesta johtuva. Mittareita on kritisoitu niiden subjektiivisuuden vuoksi, mutta omakohtainen tulkinta on tärkein työssä jaksamiseen vaikuttava tekijä. (Katinka & Vuokko 2017; Katinka ym. 2022.)

Perinteisesti työkykyarvioinnin kohde on tulkittu informatiivisen tiedon tuottajana ja toiminnan objektina, sen sijaan että henkilö olisi tasavertainen toimija. Henkilön tulee olla omia työmahdollisuuksiaan ja omaa tulevaisuuttaan aktiivisesti suunnitteleva arvioija ja toimija. Itsearviointityökalujen käyttö työkyvyn arvioinnissa on suositeltavaa. Pelkkien oirekyselyiden käytössä ei tulla huomioituksi henkilön voimavaroja eikä toimintakykyä. Positiivisen työkyvyn vahvistaminen ja työkyvyn jatkuva tulkitseminen merkitsevät, että henkilön sekä työkykyä edistäviin voimavaroihin että työkyvyn heikentymistä ennakoiviin merkkeihin kiinnitetään huomiota jo hyvissä ajoin ja vahvistetaan henkilön omaa toimijuutta ja oman kokemuksen merkitystä arvioinnin jokaisessa vaiheissa. (Katinka ym. 2022.; Järvikoski ym. 2018.)

Nissinen, Soini, & Hakulinen (2021) tutkimuksessa tutkittiin työkykytiedon hyödyntämistä työterveyspalveluissa. Tärkeimpiä saatavia tietoja olivat fyysinen ja psyykinen suoriutumiskyky, potilaan ja ammattilaisen arviot työkyvystä, kuormittavat tekijät, mahdolliset työkyvyttömyysajat sekä suunnitelma työhön paluusta. Suurin osa ammattilaisista käyttää hyödyksi näitä tietoja ja tietojen uskotaan olevan yhtä hyödyllisiä myös muille toimijoille. Jotta tietoa voidaan hyödyntää helposti tulisi sen kuitenkin olla rakenteisesti kirjattua. (Nissinen ym. 2021.) Useilla eri toimijoilla on käytössä tukipalveluita työkyvyn haasteisiin. Työeläkelaitoksilla, Kelalla, TE-Palveluilla, sosiaalihuollolla, kuntien nuorisotoimilla, terveydenhuollolla ja TYP-palveluilla on omat käytäntönsä ja erilaiset mittarit apuna. Yhteistyötä tulee kehittää, jotta asiakkaiden tiedot olisivat tehokkaasti yhteiskäytössä ja tiedonvälitys olisi sujuvaa. Saatavaa tietoa työkyvystä ei tällä hetkellä kerätä systemaattisesti eikä dokumentoida potilastietoina, joten tieto ei ole ammattilaisen käytävissä järjestelmällisesti. (Hynninen, Voltti, Pohjonen, Tuovinen & Leskelä 2020; Sosiaali- ja terveysministeriö 2023.)

Alle 30-vuotiaiden nuorten aikuisten mielenterveyden sairauksista johtuvat työkyvyttömyyseläkkeet ovat lisääntyneet. 15 prosenttia nuorista aikuisista kokee työkykynsä heikoksi tai alentuneeksi. Nuorten poistuminen ennenaikaisesti työmarkkinoilta on kansantaloudellinen ongelma. Ennaltaehkäiseviä malleja tulee kehittää ja mahdollisiin työkyvyttömyyteen johtaviin haasteisiin puuttua ajoissa. Koe-tun työkyvyn selvittäminen tulisi tehdä jo ennen kuin herää epäily alentuneesta työkyvystä. Tutkimuksessa todettiin, että eniten työterveyspalveluja käytettiin mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöihin sekä tuki- ja liikuntaelinten sekä si-dekudosten sairauksiin ja suurin osa sairauspoissaoloista liittyi kyseisiin sairauksiin. (Hynninen ym. 2020.)

Sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteena on lisätä digitalisaatiota työllistymisen ja osallistumisen tukena. Työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen digitalisoi-misen tiekartan tavoitteena onkin paitsi kansallinen mittari työ- ja toimintakyvyn arviointiin, myös yhteiset kirjauskäytännöt mittaustulosten kirjaamiseen potilas- ja asiakastietojärjestelmiin. Itse tuotettu tieto tulee olla kansallisesti yhtenäistä, jotta sitä olisi mahdollista hyödyntää viranomaisyhteistyössä yli organisaatorajo-jenkin ja sen vaikuttavuutta olisi helppo seurata. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023.)

Työelämän muutokset näkyvät myös Sitran Megatrendit 2023-raportissa. Omaan työnkuvaan on mahdollista vaikuttaa yhä enemmän, mutta samalla kokonaisten toimialojen murroksessa korostuu jatkuva osaamisen kehittäminen. Vaikka suomalaisten fyysinen terveys on vuosien varrella kohentunut, ovat mielenterveyden ongelmat vastaavasti kasvaneet erityisesti nuorilla. Lisääntymiseen ovat vaikuttaneet sosiaalinen media, yksilökeskeisyys, yhteiskunnan asettavat paineet ja epävarmuus tulevaisuudesta. Kriisit kuten koronapandemia ovat haastaneet hyvinvoinnin ja tuoneet epävarmuutta elämään. Jo syntyneitä ongelmia ei pystytä pyyhkäisemään pois mutta uusien ongelmien syntyä voidaan vielä ehkäistä. Arvot, ajatusmallit ja ihanteet ohjaavat toimintaa ja vaikuttavat kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Hyvinvoinnin tulevaisuusnäkemyksiä tarkasteltaessa korostuvat tasa-arvo, terveys ja onnellisuus. Keräämällä dataa henkilön hyvinvoinnista voidaan optimoida elämäntapoja, jotta myös tulevaisuudessa voidaan kokonaisvaltaisesti hyvin. (Dufva & Rekola 2023.)

4 TUTKIMUSSUUNNITELMA

Kirjallisuuskatsauksen perusteella jo käytössä olevista työ- ja toimintakyvyn mittareista huolimatta on tarve kehittää yhtenäinen, työikäistä osallistava mittari, jonka voisi ottaa käyttöön kansallisesti. Työ- ja toimintakyky kulkevat aina käsi kädessä ja erityisesti psyykkisen toimintakyvyn vaje altistaa työkyvyttömyydelle. Jo nuorten aikuisten lisääntynyt työkyvyn heikkous tai aleneminen edellyttää riittävän aikaisen tuen tarpeen selvitystä ja toimenpiteitä, jotta pidempi työkyvyttömyys voidaan ehkäistä. Katsauksesta nousseiden ajankohtaisten ongelmien vuoksi tutkimukseen valittiin kohderyhmäksi Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen nuorten aikuisten asiakasohjaus ja mielenterveys- ja päihdepalvelut.

4.1 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa digitaalisen itsearviointityökalun käytön hyödyistä työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa. Tietoa voidaan hyödyntää palvelun jatkokehitystä ja tulevaisuuden tiekartan kehittämistä varten. Tarkoituksena on selvittää, miten digitaalista itsearviointityökalua hyödynnetään Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen nuorten aikuisten asiakasohjauksessa ja mielenterveys- ja päihdepalveluissa.

Tutkimuksella etsitään vastausta seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten ammattilaiset kokevat hyötyvänsä digitaalisen itsearviointityökalun käytöstä työssään?
- Miten itsearviointityökalua tulisi kehittää?

Tutkimuksessa hyödynnetään DigiFinlandin esiselvitys-, ideointi- ja suunnittelu- vaiheen materiaaleja taustatietoja varten. Pilotin päätyttyä ammattilaiset vastaavat sähköiseen kyselyyn. (Kyselyn runko liitteessä 2) Kyselyn tulokset analysoidaan teemoittelulla. Kyselystä muodostuneita teemoja hyödynnetään työpajassa. Ammattilaisille järjestetään työpaja, jonka tavoitteena on päivittää Omavireen tulevaisuuden tiekarttaan konkreettiset jatkokehityssuunnitelmat tulevaisuuden vision saavuttamiseksi.

4.2 Eettisyyden ja luottamuksellisuuden arviointi

Opinnäytetyön teossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen (2012) mukaisesti. Koko tutkimusprosessin ajan noudatetaan huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta. Tarvittavat luvat hankitaan asianmukaisesti. Henkilötietojen käsittelyssä tutkimuksen tekijä sitoutuu noudattamaan luottamuksellisuuteen ja vaitioloon liittyviä velvoitteita sekä noudattamaan voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä (Tietosuojavaltuutetun toimisto n.d.).

4.3 Aineistonhallintasuunnitelma

Digi Finland toimii opinnäytetyön toimeksiantajana, jonka kanssa allekirjoitetaan opinnäytetyösopimus. Tutkimuslupa hankitaan Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelta ja Digi Finlandilta. Opinnäytetyössä käsitellään Keski-Uudenmaan hyvinvointialueeseen kohdistuvaa aineistoa, jonka Digi Finland luovuttaa opinnäytetyön tekijän käyttöön. Aineistoa kerätään kahdella tavalla, sähköisellä kyselyllä ja työpajan avulla. Sähköinen kysely tehdään yhteistyössä Digi Finlandin ja Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa ja Digi Finlandin vastuulla on kyselyn lähettäminen osallistujille sekä vastausten lähettäminen opinnäytetyön tekijälle. Sähköisen kyselyn mukana osallistujille lähetetään tiedote (liite 3) sekä tietosuojailmoitus (liite 4). Sähköisestä kyselystä muodostuva aineisto on anonyymiä ja se ei sisällä henkilötietoja, eikä opinnäytetyön tekijä pysty yhdistämään vastauksen antajaa ja vastausta.

Teams-etäyhteydellä järjestettävä työpaja tullaan tallentamaan, jolloin osallistujien henkilötietoja eli nimiä ja sähköpostiosoitteita sekä mahdollisesti ammattinimikkeitä, työpaikkatietoja, kuvia ja ääntä kerätään tallenteeseen ja tätä tallennetta tullaan käsittelemään opinnäytetyön tekijän toimesta aineiston litteroinnin ajan. Litterointitiedostoissa ei käytetä henkilötietoja tai tunnistetietoja. Kun työpajan äänitallenne on litteroitu eikä sitä enää tarvita, se poistetaan pilvipalvelusta.

Tutkimuksen teon aikana saatu ja tuotettu materiaali säilytetään Tampereen ammattikorkeakoulun pilvipalvelussa, joka vaatii kaksivaiheisen tunnistautumisen. Tiedot hävitetään asianmukaisesti heti kun niitä ei enää tarvita, viimeistään kaikki tiedot hävitetään opinnäytetyön valmistuttua, arvio 5/2025 mennessä. Valmis

opinnäytetyö luovutetaan Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle ja Digi Finlandille.

4.4 Aikataulu

Opinnäytetyön ideapaperi esitettiin helmikuussa 2024, jonka jälkeen tehtiin kirjallisuuskatsausta ja tiedonhakua syksyyn 2024 saakka. Tutkimussuunnitelman valmistuminen, opinnäytetyösopimusten allekirjoittaminen ja tutkimuslupien haun on tarkoitus tapahtua loka-marraskuun aikana. Sähköinen kysely lähetetään ammattilaisille joulukuussa, jonka jälkeen tulokset analysoidaan. Ammattilaisten työpaja järjestetään alkuvuodesta 2025 jonka jälkeen työstetään opinnäytetyön raporttia ja työn valmistuminen on tavoitteena kevään 2025 aikana toukokuuhun mennessä.

LÄHTEET

DigiFinland n.d. Verkkosivu. Viitattu 16.9.2024. <https://digifinland.fi/>

Dufva, M. & Rekola, S. 2023. Megatrendit 2023 – Ymmärrystä yllätysten aikaan. Sitran selvityksiä 224. Sitra. Verkkosivu. Viitattu 24.9.2024. <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2023/>

Hoitotyön tutkimussäätiö n.d. Hoitosuositusten laadinta. Verkkosivu. Viitattu 16.9.2024. <https://hotus.fi/hoitosuositukset/laadinta/>

Hynninen, Y., Voltti, S. Pohjonen, T., Tuovinen, E. & Leskelä R-L. 2020. Työntekijän koettu työkyky ennustaa sairauspoissaoloja ja työterveyshuollon kustannuksia. Lääkärilehti 41/2020 vsk 75. Verkkosivu. Viitattu 17.9.2024. <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/tyontekijan-koettu-tyokyky-ennustaa-sairauspoissaoloja-ja-tyoterveyshuollon-kustannuksia/#reference-19>

Järvikoski, A., Takala, E-P., Juvonen-Posti, P. & Härkäpää, K. 2018. Työkyvyn käsite ja työkykymallit kuntoutuksen tutkimuksessa ja käytännöissä. Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 13/2018. PDF-dokumentti. Viitattu 17.9.2024. <https://helda.helsinki.fi/items/a9f5ef77-6aa2-4bb1-b498-894840c3a64d>

Katinka, T. & Vuokko, A. 2017. Uudet itsearviointimittarit työ- ja toimintakyvyn arvioon. Duodecim 2017;133(7). Verkkosivu. Viitattu 24.9.2024. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13645>

Katinka, T., Vuokko, A., Puustinen, N. & Laukkala, T. 2022. Psykkisen työ- ja toimintakyvyn arviointiin tarvitaan yhtenäisiä käytäntöjä. Katsausartikkeli. Suomalainen lääkäri-lehti 2022; 77. Verkkosivu. Viitattu 26.9.2024. <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/psykkisen-tyo-ja-toimintakyvyn-arviointiin-tarvitaan-yhtenaisia-kaytantoja/?public=fe72cc94a3729a8d0b8363f91572d733>

Keusote 2024. Työ- ja toimintakyvyn itsearvioinnin Omavire-digipalvelua pilotoidaan Keusotessa. Verkkosivu. Viitattu 23.9.2024. <https://www.keusote.fi/tyo-ja-toimintakyvyn-itsearvioinnin-omavire-digipalvelua-pilotoidaan-keusotessa/>

Keusote n.d. Verkkosivu. Viitattu 23.9.2024. <https://www.keusote.fi/>

Nissinen, S. P., Soini, S. & Hakulinen, H. 2021. Kirjatun työkykytiedon tärkeys ja hyödyllisyys työterveyshuollossa – kyselytutkimus työterveyshuollon ammattilaisille. Finnish Journal of eHealth and eWelfare 13(1), pp. 19–31. PDF-dokumentti. Viitattu 9.10.2024. <https://doi.org/10.23996/fjhw.99513>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Digitalisaatio työllistymisen ja osallistumisen tukena. Työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen digitalisoimisen tiekartta 2023-207. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:2. PDF-tiedosto. Viitattu 22.9.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164570/STM_2023_2_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tietosuojavaltuutetun toimisto n.d. Tietosuojaperiaatteet. Verkkosivu. Viitattu 9.10.2024. <https://tietosuoja.fi/tietosuojaperiaatteet>

Tilastokeskus n.d. Käsitteet. Verkkosivu. Viitattu 16.9.2024. <https://www.stat.fi/meta/kas/index.html>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Verkkosivu. Viitattu 9.10.2024. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>

Työterveyslaitos n.d. Palvelutarpeen tunnistaminen. Työkyvyn tuen palvelupolku. Verkkosivu. Viitattu 16.9.2024. <https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/tyokyvyn-tuen-palvelupolku/palvelutarpeen-tunnistaminen>

LIITTEET

Liite 1. Keskeiset tutkimukset

Tekijä	Otsikko	Keskeiset tulokset
Katinka, T., Vuokko, A., Puustinen, N. & Laukkala, T. 2022	Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn arviointiin tarvitaan yhtenäisiä käytäntöjä	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Psykiatriset sairaudet aiheuttavat eniten työkyvyttömyyttä. ➤ Pitkäaikaistyöttömillä on usein psykiatrisia sairauksia. ➤ Varhainen tunnistaminen tärkeää työkyvyn tuen käynnistämiseksi. ➤ Huomioitava diagnoosien lisäksi myös objektiivinen ja subjektiivinen toimintakyky, voimavarat ja toimintaympäristö.
Järvikoski, A., Takala, E-P., Juvonen-Posti, P. & Härkäpää, K. 2018.	Työkyvyn käsite ja työkykymallit kuntoutuksen tutkimuksessa ja käytännöissä	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Työkykymallien ei tulisi korostaa vammaa tai sairautta, vaan huomioida yksilötekijät sekä työttömyyden ja sosiaalisten ongelmien merkityksen. ➤ Työssä jaksamista, työkykyä ja työhyvinvoinnin ongelmia lähestyttävä työn muutoksen näkökulmasta. ➤ Positiivinen työkyky ja työkyvyn jatkuva tulkinta merkitsevät, että työkyvyn heikentymistä ennakoiviin merkkeihin kiinnitetään huomiota jo hyvissä ajoin.
Hynninen, Y., Voltti, S., Pohjonen, T., Tuovinen, E. & Leskelä R-L 2020.	Työntekijän koettu työkyky ennustaa sairauspoissaoloja ja työterveyshuollon kustannuksia	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Koetun työkyvyn yhteys sairauspoissaoloihin ja kustannuksiin selkeä. ➤ Alle 30-vuotiaista jo 5 % arvioi työkyvyn heikoksi ja 10% alentuneeksi. ➤ Nuorilla mielenterveysperustaiset sairauspoissaolot lisääntyneet enemmän kuin muissa ikäryhmissä. ➤ Nuorten ennenaikainen poistuminen työmarkkinoilta on kansantaloudellinen ongelma.
Nissinen, S. P., Soini, S. & Hakulinen, H. 2021	Kirjatun työkykytiedon tärkeys ja hyödyllisyys työterveyshuollossa – kyselytutkimus työterveyshuollon ammattilaisille	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ammattilaiset pitävät tärkeimpinä saatavina tietoina fyysistä ja psyykkistä suoriutumiskykyä, potilaan ja ammattilaisen arviota työkyvystä, kuormitustekijöitä, työkyvyttömyysaikoja sekä työhönpaluuuunnitelmaa. ➤ Suurin osa ammattilaisista hyödyntää saatavia tietoja. ➤ Tietojen uskotaan olevan hyödyllisiä myös muille toimijoille. ➤ Tiedon tulee olla rakenteisesti kirjattua. jotta sitä on helppo hyödyntää.

Liite 2. Kyselyrunko

Tutkimuksen kysely linkin takana:

<https://survey.tcdcon.com/answer/?id=1F3313046C4A4927A072C7539BBB9C1D>

Liite 3. Tiedote tutkimukseen osallistujalle

TIEDOTE TUTKIMUKSEEN OSALLISTUJALLE

Tutkimus – Ammattilaisten kokemat hyödyt digitaalisen työ- ja toimintakyvyn itsearviointityökalun käytöstä

Pyydämme Teitä osallistumaan Omavire-palvelun käyttäjäkokemustutkimukseen, jossa tutkitaan digitaalisen työ- ja toimintakyvyn itsearviointityökalun hyötyjä ammattilaisten näkökulmasta. Tutkimus on kohdistettu Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen nuorten aikuisten asiakasohjauksessa ja mielenterveys- ja päihdepalveluissa pilottiin osallistuneille ammattilaisille. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Digi Finland.

Perehdyttyänne tähän tiedotteeseen teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta. Vastaamalla tähän kyselyyn tai osallistumalla työpajaan annat suostumuksesi tutkimukseen osallistumiseen.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miten ammattilaiset kokevat hyötyvänsä digitaalisen itsearviointityökalun käytöstä työssään ja miten työkalua tulisi kehittää.

Tutkimuksen kulku

Olette jo päässeet käyttämään Omavire-palvelua kuuden kuukauden ajan pilotointijaksolla. Pilotin päätyttyä teitä pyydetään vastaamaan sähköiseen kyselyyn.

Tutkimukseen sisältyy lisäksi etäyhteydellä järjestettävä työpaja, jonka tarkoituksena on kerätä teiltä ehdotuksia, miten työkalua tulisi kehittää. Tutkimusaineisto kerätään sähköisen kyselyn vastauksista sekä työpajasta. Työpaja tallennetaan ja sen kesto on noin kaksi tuntia. Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

Millä tavalla tutkimusaineistoa kerätään?

Sähköinen kysely lähetetään pilottiin osallistuneille ammattilaisille. Vastaukset kerätään nimettöminä eikä vastauksia voida yhdistää henkilöön. Työpaja toteutetaan Teamsin etäyhteydellä, jolloin tutkijan tietoon tulee osallistuvien henkilöiden nimet, sähköpostiosoitteet, ääni ja kuva. Tiedot tallentuvat äänitteelle, joka on tarkoitettu vain tämän tutkimuksen tekijän käyttöön aineiston litteroinnin ajaksi. Litterointitiedostossa ei käytetä henkilö- tai tunnistetietoja.

Tutkimukseen liittyvät hyödyt ja riskit

Tutkimukseen osallistuva hyötyy antaen arvokasta tietoa palvelun käytön hyödyistä. Tutkimusmenetelmiin ei liity terveydellisiä, sosiaalisia tai taloudellisia riskejä. Henkilötietojen käsittelyyn liittyvät riskit on tunnistettu ja ne on minimoitu.

Luottamuksellisuus, tietojen käsittely ja säilyttäminen

Teistä kerättyjä tietoja käsitellään luottamuksellisesti EU:n tietosuojasetuksen ja Suomen tietosuojalain edellyttämällä tavalla.

Tutkimuksessa käytetyt tiedot on saatu tutkimukseen osallistuvilta itseltään heidän suostumuksellaan.

Rekisterinpitäjänä toimii Digi Finland ja tutkimuksen tekijä toimii henkilötietojen käsittelijänä. Tutkimusaineisto tallennetaan tekijän henkilökohtaiseen kansioon Tampereen ammattikorkeakoulun pilvipalveluun. Pilvipalvelu on suojattu kaksivaiheisella tunnistautumisella. Tietoja ei anneta tutkimuksen ulkopuolisille henkilöille ja aineisto hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistamisen jälkeen (Arvio 5/2025.)

Kerättyjä henkilötietoja ei luovuteta ulkopuolisille eikä niitä siirretä EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

Henkilöiden yksityisyydensuoja turvataan opinnäytetyöjulkaisuissa

Tutkimuksen tulokset raportoidaan yksikkötasolla Tampereen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeiden mukaisesti ja esitellään opinnäytetyön toimeksiantajalle Digi Finlandille sekä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle. Opinnäytetyö julkaistaan ammattikorkeakoulujen sähköisessä verkkokirjastossa Theseuksessa.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voitte jättäytyä pois koska tahansa syytä kertomatta ja ilman erillistä ilmoitusta. Mikäli vastasitte kyselyyn mutta ette osallistu työpajaan, voidaan kyselyssä antamaanne tietoa kuitenkin käyttää tutkimuksen aineistona.

Materiaalin käyttäminen muuhun kuin tutkimuskäyttöön ja materiaalin käyttäminen jatkotutkimukseen tai tutkimusaineiston hävittäminen

Digi Finland voi käyttää tietoja anonymisti muuhun kuin tutkimuskäyttöön ja materiaalia voidaan tulla käyttämään palvelun jatkotutkimuksessa.

Lisätiedot

Mahdollisesti esiin nousevat kysymykset pyydetään lähettämään opinnäytetyön tekijälle.

Yhteystiedot

Helena Lindroos
Opiskelija, Hyvinvointiteknologian ylempi tutkinto-ohjelma
Tampereen ammattikorkeakoulu
helena.lindroos@tuni.fi

Liite 4. Tietosuojailmoitus

Tampereen ammattikorkeakoulu

Tietosuojailmoitus
19 (21)

21.11.2024
Opinnäytetutkimuksen tietosuojailmoitus
EU:n tietosuoja-asetus (EU 2016/679) art. 12–14

Tietosuojailmoitus

1. Rekisterinpitäjä	Helena Lindroos Opiskelija Tampereen ammattikorkeakoulu
2. Yhteyshenkilö rekisteriä koskevissa asioissa	Helena Lindroos helena.lindroos@tuni.fi Lea Saarni lea.saarni@tuni.fi
3. Tietosuojavastaaaja	tietosuoja.tamk@tuni.fi
4. Rekisterin nimi	Ammattilaisten kokemat hyödyt digitaalisen työ- ja toimintakyvyn itsearviointityökalun käytöstä
5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä käsittelyn oikeusperuste	<p>Käsittelyn tarkoitus:</p> <p>Henkilötietoja käsitellään Omavire-palvelun pilottiin liittyvässä opinnäytetyötutkimuksessa. Opinnäytetyössä kerätään aineistoa sähköisellä kyselyllä ja Teams-etäyhteydellä järjestettävässä työpajassa.</p> <p>Kyselyyn vastaamalla ja työpajaan osallistumalla henkilö antaa suostumuksen tutkimukseen osallistumiselle. Suostumus on henkilötietojen käsittelyperusteena.</p> <p>Käsittelyperuste:</p> <p>☒ Suostumus ☐ Sopimus ☐ Lakisääteinen velvoite ☐ Rekisteröidyn elintärkeä etu ☐ Yleistä etua koskeva tehtävä tai julkisen vallan käyttö ☐ Rekisterinpitäjän oikeutettu etu</p>
6. Rekisterin tietosisältö	<p>Pakolliset:</p> <p>Nimi, sähköpostiosoite (Teams:in luoma lokitieto) Kyselylomakkeella kerätyt tiedot Työpajan tietosisältö</p> <p>Vapaaehtoiset:</p>

	Kuva, ääni, ammattinimike, työpaikka
7. Säännönmukaiset tietolähteet	Tiedot kerätään luonnollisilta henkilöiltä, jotka ovat antaneet suostumuksen kyselyyn vastaamalla ja työpajaan osallistumisen kautta.
8. Tietojen säännönmukaiset luovutukset ja vastaanot-tajaryhmät	Säännönmukaiset luovutukset kolmansille tahoille: Rekisterin henkilötietojen käsittelyä on ulkoistettu toimeksiantosopi-muksella: ☒ Ei ☐ Kyllä, lisätietoa ulkoistetusta käsittelystä:
9. Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle Mikäli tietoja siirretään ETA-alueen ulkopuolelle, kuvaus käytettävistä suoja-toimista	Siirretäänkö rekisterin tietoja kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle: ☒ Ei ☐ Kyllä, mihin: Kuvaus käytettävistä suoja-toimista:
10. Rekisterin suo-jauksen periaatteet	A manuaalinen aineisto - B sähköisesti käsiteltävät tiedot Tutkimuksen aineistona käytettävä materiaali tallennetaan Tampereen ammattikorkeakoulun pilvipalveluun, joka vaatii kaksivaiheisen tunnis-tautumisen. Pääsy tiedostoihin on ainoastaan yhteyshenkilöllä.
11. Henkilötietojen säilyttämisaika tai säilyttämisaajan määrittämiskriteerit	Henkilötietoja säilytetään opinnäytetyön tulosten analysoinnin ja rapor-toinnin ajan. Kaikki tiedot hävitetään asianmukaisesti viimeistään opin-näytetyön valmistuttua. Valmistumistavoite 5/2025.
12. Tieto automaattisen päätöksenteon tai profiloinnin olemassaolosta sekä tieto käsittelyn logiikasta ja merkityksestä rekiste-röidylle	Rekisterin tietoja käytetään automatisoituihin yksittäispäätöksiin, profi-lointi mukaan lukien: ☒ Ei ☐ Kyllä, mihin:
13. Rekisteröidyn oikeudet	Rekisteröidyllä on, ellei tietosuojalainsäädännöstä muuta johdu: - <u>Tietojen tarkastusoikeus (oikeus saada pääsy henkilötietoihin)</u> o Rekisteröidyllä on oikeus tietää, käsitelläänkö hänen henkilötietojaan vai ei, ja mitä henkilötietoja hänestä on tallennettu. - <u>Oikeus tietojen oikaisemiseen</u> o Rekisteröidyllä on oikeus vaatia, että häntä koskevat virheelliset, epätarkat tai puutteelliset henkilötiedot oi-kaistaan tai täydennetään ilman aiheutonta viivytystä.

	<p>Lisäksi henkilöllä on oikeus vaatia, että tarpeettomat henkilötiedot poistetaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Oikeus tietojen poistamiseen</u> <ul style="list-style-type: none"> o Rekisteröidyllä on poikkeustapauksissa oikeus saada henkilötietonsa kokonaan poistettua rekisterinpitäjän rekistereistä (oikeus tulla unohdetuksi). - <u>Oikeus käsittelyn rajoittamiseen</u> <ul style="list-style-type: none"> o Rekisteröidyllä on tietyissä tilanteissa oikeus pyytää henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista siksi aikaa, kunnes hänen tietonsa on asianmukaisesti tarkistettu ja korjattu tai täydennetty. - <u>Vastustamisoikeus</u> <ul style="list-style-type: none"> o Rekisteröidyllä on tietyissä tilanteissa oikeus henkilökohtaiseen, erityiseen tilanteeseensa perustuen milloin tahansa vastustaa henkilötietojensa käsittelyä. - <u>Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen</u> <ul style="list-style-type: none"> o Rekisteröidyllä on tietyissä tilanteissa oikeus saada häntä koskevat henkilötiedot, jotka hän on toimittanut rekisterinpitäjälle, jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa, ja oikeus siirtää tiedot toiselle rekisterinpitäjälle. - <u>Oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle</u> <ul style="list-style-type: none"> o Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus erityisesti vaki-naisen asuin- tai työpaikkansa sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, jos hän katsoo, että henkilö-tietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta (EU) 2016/679. Rekisteröidyllä on lisäksi oi-keus käyttää hallinnollisia muutoksenhakukeinoja sekä muita oikeussuojakeinoja. o Yhteystiedot: Tietosuojavaltuutetun toimisto, PL 800, 00521 Helsinki tietosuoja@om.fi <p>Rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseen liittyvät pyynnöt toi- mitetaan sähköisenä ammattikorkeakoulun asiointisähköpos- tiin tamk@tuni.fi, tai paperipostina osoitteeseen Tampereen ammattikorkeakoulu 33520 TAMPERE</p>
--	--